

УДК 324 (477. 87)

**ВПЛИВ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2015 р. НА ЕВОЛЮЦІЮ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ ТА СТРУКТУРУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПАРТІЙНОГО
ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Юрій Остапець, Рената Манайло-Приходько

*Ужгородський національний університет, факультет суспільних наук,
кафедра політології та державного управління,
вул. Університетська, 14, 88000, Ужгород, Україна
e-mail:ostapec@rambler.ru*

Проаналізовано специфіку організації та проведення місцевих виборів 2015 р. в Україні, їхні результати. Розглянуто структурування партійно-політичних сил напередодні виборів та електоральний потенціал основних суб'єктів виборчого процесу. Досліджено поствиборче структурування політичних сил.

Ключові слова: місцеві вибори, політичні партії, Закарпаття, електоральний потенціал, електорат, кандидат, депутат, виборча кампанія.

Вибори викликають постійний інтерес науковців, що обумовлений їхньою роллю у політичних процесах в сучасному українському суспільстві. Вітчизняний електоральний досвід дає змогу дійти висновку стосовно специфіки організації та проведення парламентських виборів у регіонах України. Тому під час вивчення регіональної електоральної практики необхідно суттєво проаналізувати політичні регіональні відмінності в електоральній поведінці громадян. Дослідження виборів актуалізується також наявністю соціального замовлення від зацікавлених суб'єктів виборчого процесу, яким потрібні наукові знання про особливості поведінки виборців, шляхи мобілізації електорату та механізм відносно достовірного прогнозування результатів виборчого процесу.

Наша стаття має на *мети*: 1) охарактеризувати місцеві вибори 2015 р. в Україні, визначити загальнонаціональні й регіональні особливості організації та проведення виборів до місцевих органів влади в Україні, зокрема у Закарпатській області; 2) проаналізувати передвиборче розташування політичних сил на Закарпатті; 3) дослідити електоральний потенціал основних суб'єктів виборчого процесу в області; 4) оцінити результати виборів та поствиборче позиціонування політичних сил.

Місцеві вибори в Україні проводились 25 жовтня 2015 р. відповідно до нового Закону України «Про місцеві вибори», прийнятого Верховною Радою України 14 липня того ж року. Отже, систему органів місцевої влади обирали у такий спосіб:

- селищні, сільські ради – за мажоритарною системою відносної більшості з одномандатними округами;
- селищні, сільські голови та старости – за мажоритарною системою відносної більшості;
- міські, районні, обласні ради – за пропорційною системою зі закріпленням кандидатів за округами, п'ятивідсотковим виборчим бар'єром, заборонаю партійним блокам брати участь у виборах;

- міські голови міст, де менше 90 тис. виборців, – за мажоритарною системою відносної більшості;
- міські голови міст, у котрих більше 90 тис. виборців, – за системою абсолютної більшості (перший тур) і системою відносної більшості (другий тур), якщо в першому турі не визначений переможець.

Закон передбачав суттєве зменшення депутатів місцевих рад (на 30 % по всій країні). Кількість виборчих округів на території відповідає кількості депутатів тієї чи іншої ради.

Виборчі списки мають право формувати лише політичні партії. Чисельність осіб однієї статі у виборчому списку має бути не менше 30 %. Розташування кандидатів у партійному списку після підрахунку результатів виборів залежить від кількості отриманих ними голосів (у процентному відношенні) на виборчому окрузі. Отже, перемога кандидата на виборчому окрузі не гарантує йому депутатського мандату. Адже, по-перше, політична партія, представником якої він є, може не подолати виборчого бар'єра, і, по-друге, інші кандидати зі списку можуть мати у процентному співвідношенні більшу кількість голосів виборців [2].

Відтак розглянемо передвиборче розташування політичних сил та електоральний потенціал основних суб'єктів виборчого процесу. Місцеві вибори 2015 р. завершили електоральний цикл, розпочатий дотимчасовими президентськими виборами у травні 2014 р. (переможець П. Порошенко) і продовжений дотимчасовими парламентськими виборами у жовтні 2014 р., де перемогли політичні сили, котрі взяли активну участь у Революції Гідності. У такий спосіб місцеві вибори 2015 р. повинні були закріпити успіх демократичних політичних сил у регіонах України. Схожим був електоральний цикл 2010–2012 рр., який виграла Партія регіонів.

Партійна система України за результатами парламентських виборів 2014 р. мала конфігурацію двоблокової системи, що складалася з 10–12 політичних партій, більшість із котрих представляли лідерські, електорально-професійні партії зі слабкою ідеологічною артикуляцією, за винятком ВО «Свобода» та КПУ. Вони не змогли на виборах у 2014 р. подолати виборчий бар'єр, але продовжували впливати на партійну конкуренцію і залишалися найбільш ідеологічно артикульованими партіями у 2015 р. (див. табл. 1) [9, с. 13–15].

Таблиця 1

Порівняльні результати виборів до Верховної Ради України 26 жовтня 2014 р. та місцевих виборів 25 жовтня 2015 р.

№	Політична партія	Результат по Україні, %	К-ть місць за пропорційною системою	К-ть обраних депутатів рад, 2015р.	Результат місцевих виборів 2015 р., %
1	Політична партія «Народний фронт»	22,14	64	–	Не брала участь
2	Партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	21,81	63	8 830	19,5
3	Політична партія «Об'єднання «Самопоміч»	10,97	32	913	6,4

4	Політична партія «Опозиційний блок»	9,43	27	4 034	11,5
5	Радикальна партія Олега Ляшка	7,44	22	2 498	6,7
6	ВО «Батьківщина»	5,68	17	8 065	12,1
7	ВО «Свобода»	4,71 %	–	1 664	6,8
8	КПУ	3,88 %	–	–	Не брала участі
9	Партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна»	3,11 %	–	–	–
10	ПП «Всеукраїнське аграрне об'єднання «Заступ»	2,65 %	–	–	–
11	ПП «Правий сектор»	1,8 %	–	–	Не брала участі
12	ПП «Відродження»			1 689	5,4
13	ПП «Наш край»			4 506	4,8
14	ПП «УКРОП»			2 247	7,3
15	Аграрна партія України			3 323	3,2

Лідерство політичних партій у регіональному вимірі подано в таблиці 2 [9, с. 13–15].

Таблиця 2

**Лідерство політичних партій на парламентських виборах
26 жовтня 2014 р. за результатами голосування у регіонах України**

Назва партія	Лідерство за результатами голосування у загальнодержавному виборчому окрузі
Партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	Вінницька, Закарпатська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Херсонська, Чернігівська (7 областей), м. Київ
Політична партія «Народний фронт»	Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька (12 областей)
Політична партія «Опозиційний блок»	Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська (5 областей)

Позиціонування партійно-політичних сил напередодні місцевих виборів обумовлено постреволюційними подіями в Україні та виборами до Верховної Ради України 2014 р.

По-перше, про участь у виборах заявили політичні партії, котрі брали участь або перемогли на виборах 2014 р., – ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність», Політична партія «Об'єднання «Самопоміч», ПП «Опозиційний блок», ВО «Батьківщина», ВО «Свобода». Ці політичні сили асоціювалися у виборців з подіями на Майдані наприкінці 2013 р. – на початку 2014 р., що отримали назву Революції Гідності.

По-друге, залишки Партії регіонів взяли участь у виборах у форматі ПП «Опозиційний блок». Її утворили шість політичних партій – Партія розвитку

України, ПП «Центр», Партія «Україна – Вперед!», ПП «Трудова Україна», Партія державного нейтралітету України, ПП «Нова політика» [6].

По-третє, відмовилися від участі у виборах ПП «Народний фронт» (головна причина – низький рейтинг), ПП «Правий сектор», Комуністична партія України (заборона брати участь у виборах). ПП «Народний фронт» та ПП «УДАР Віталія Кличка» домовилися з ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» про спільні партійні списки під брендом останньої.

По-четверте, як завжди, у виборах брала участь низка маловідомих партійних структур. Завдання одних становила підготовка партійних брендів для майбутніх парламентських виборів (наприклад, Аграрна партія України, Громадський рух «Народний контроль»), інші були проектами відомих регіональних політичних лідерів (ПП «Партія простих людей Сергія Капліна» у Полтаві, ПП «ВО «Черкащина», ПП «Довіряй ділам» Г. Труханова в Одесі та ін.).

По-п'яте, у виборах взяли участь суто регіональні партії. Відповідно до українського законодавства таких партій де-юре бути не може, але де-факто вони існують і беруть участь у політичному житті суспільства. Йдеться насамперед про ПП «Єдиний центр», Партію угорців України та Демократичну партію угорців України (названі партії ефективно діють лише на Закарпатті).

По-шосте, у виборах свої можливості виявили дві нові політичні партії, активність котрих пов'язують: ПП «Відродження» – з колишніми представниками Партії регіонів, ПП «Наш край» – з Адміністрацією Президента України. Так, ПП «Наш край» – проект Адміністрації Президента, створений з метою підбору голосів виборців, що втратили провладні партії за період від парламентських виборів 2014 р. Інше завдання цього партійного проекту – опосередковано залучити до провладних більшостей у місцевих радах колишніх лояльних членів Партії регіонів, яких відкрито неможливо було залучити до партійних списків партії влади. Рішення про участь у місцевих виборах прийнято на з'їзді у Києві 17 вересня 2015 р.

Головною метою діяльності члени партії «Наш край» вважають відстоювання інтересів місцевих громад. У програмі «10 кроків для розвитку рідного краю», ухваленій на з'їзді, передбачені заходи з розвитку місцевого самоврядування, контролю за прозорістю дій влади, а також покращення соціального забезпечення, медичного обслуговування населення, освіти й безпеки громадян [4, с. 8–9].

Агітаційна тематика кандидатів та місцевих організацій партій була малозмістовною і будувалася навколо спекуляцій на чутливі для населення теми. Серед найпоширеніших гасел – несправедливі тарифи на житлово-комунальні послуги, боротьба з корупцією й обіцянки підвищити добробут громадян. ПП «Опозиційний блок» та ВО «Свобода» активно використовували тему проведення антитерористичної операції (АТО).

Політичні гасла місцевих організацій партій часто повністю дублювали тематику відповідних всеукраїнських партій. Щоправда, в окремих регіонах агітація місцевих організацій партій і потенційних кандидатів вирізнялася регіональними особливостями. Наприклад, у Дніпропетровській і Кіровоградській областях місцеві політики й партії всіляко спекулювали на темі зміни назв цих областей та міст відповідно до закону про декомунізацію.

Найпоширенішу форму роботи потенційних кандидатів і місцевих організацій партій із виборцями становило розміщення матеріалів у ЗМІ й на зовнішніх носіях реклами (білборди, сітілайти). Менш поширеніша форма – установлення агітаційних

наметів. Відтак кандидати та місцеві організації партій практично не здійснювали змістовної роботи з виборцями. Це засвідчує факт, що майже не проводились публічні дебати, дискусії, круглі столи та прес-конференції. У жодній з областей така форма не отримала належної підтримки серед потенційних кандидатів.

Розглянемо результати місцевих виборів 2015 р. в Україні. За підрахунком зведених показників партій на місцевих виборах, ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» підтримали 19,5 % виборців, ВО «Батьківщина» – 12,1 %, ПП «Опозиційний блок» – 11,5 %, ПП «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» – 7,3 %, ВО «Свобода» – 6,8 %, Радикальну партію Олега Ляшка – 6,7 %, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 6,4 %, ПП «Відродження» – 5,4 %, ПП «Наш край» – 4,8 %, Аграрну партію України – 3,2 % [11].

Порівняльний аналіз результатів виборів до обласних рад у регіонах України можна подати у вигляді таблиці (табл. 3) [6].

Таблиця 3

Порівняльний аналіз результатів виборів до обласних рад у розрізі регіонів

Політична партія	Західний регіон	Центральний регіон	Південно-Східний регіон
ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	25,2	26,1	19
ВО «Батьківщина»	17,3	17,4	9,7
ПП «Об'єднання «Самопоміч»	7,5	7,1	5,7
Радикальна партія Олега Ляшка	6,1	9,4	3,7
ВО «Свобода»	12,3	8,1	–
ПП «УКРОП»	9,6	5,4	8,5
ПП «Опозиційний блок»	1,6	5,9	27,2
ПП «Відродження»	2,2	4,1	13,4
ПП «Наш край»	1,6	1,3	8,5
Аграрна партія України	1,4	4,1	–

Отже, маємо результати виборів (кількість мандатів) до обласних рад у розрізі трьох регіонів – Західного, Центрального та Південно-Східного. Західний регіон – це Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Волинська, Чернівецька області. Чисельність обласних рад Західного регіону становить 488 депутатів. Центральный регіон – Київська, Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області й м. Київ. Чисельність обласних рад Центрального регіону дорівнює 796 депутатів. Південно-Східний регіон утворюють Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Харківська, Луганська, Донецька області (у двох останніх вибори до обласних рад не проводилися). Чисельність обласних рад регіону – 536 депутатів [6].

Балотування до обласних рад у всіх регіонах забезпечили ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність», ВО «Батьківщина», ВО «Свобода», ПП «Українське

об'єднання патріотів – УКРОП», Радикальна партія Олега Ляшка. Інші партії виставляли своїх кандидатів не у всіх регіонах. Так, ПП «Опозиційний блок» не балотувався у Тернопільській області, ПП «Об'єднання «Самопоміч» – до Рівненської, Миколаївської, Одеської обласних рад і под. Різними були і стратегії політичних партій. Наприклад, ПП «Об'єднання «Самопоміч» майже не виставляла своїх кандидатів у маленьких містах, їх цікавили лише великі міста й обласні ради. ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність», ВО «Батьківщина» висунули кандидатів повсюдно. Але якщо ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» переміг чи отримав депутатські мандати практично в усіх радах, то ВО «Батьківщина» не набрала 5 % голосів виборців у Львові, Харкові, Одесі. Низка політичних партій висунула кандидатів лише в окремих областях України. Скажімо, ПП «Єдиний центр», Партія угорців України – КМКС, Демократична партія угорців України (Закарпатська область), ПП «Партія простих людей Сергія Капліна» – на Полтавщині, ПП «Довіряй ділам» – Г. Труханова, Українська морська партія – Сергія Ківалова на Одещині та ін.

І хоча результати соціологічних досліджень засвідчують підтримку необхідності передання владних повноважень з центру в регіони близько 2/3 громадян нашої держави, але участь у формуванні місцевої влади через виборчий процес взяло менше половини виборців. Їхня активність у жовтні 2015 р. виявилася однією з найнижчих за історію загальноукраїнських виборів і становить 46,6 %. Найвищою явка виборців була у західних областях України [6].

Складна соціально-економічна ситуація та відсутність результатів реформ призвели до того, що збільшити електоральні здобутки у жовтні 2015 р., порівняно із парламентськими виборами 2014 р., змогли лише політичні сили, котрі гостро критикували дії центральної влади.

Таблиця 4 підтверджує, скільки втрачено/додано голосів основними електоральними гравцями порівняно з парламентськими виборами 2014 р. [11].

Таблиця 4

**Кількість голосів виборців, які отримали партії на парламентських виборах 2014 р.
і на місцевих виборах 2015 р.**

Назва партії	Місцеві вибори 2015 р.	Парламентські вибори 2014 р.	Різниця в кількості голосів	Різниця у %
ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	2 544 552	3 437 521	- 892 969	-26
ВО «Батьківщина»	1 579 606	894 837	+ 684 769	+76,5
ПП «Об'єднання «Самопоміч»	832 570	1 729 271	- 896 701	-51,9
Радикальна партія Олега Ляшка	880 017	1 173 131	-293114	-25
ВО «Свобода»	881 137	742 022	+139 115	18,7
ПП «Опозиційний блок»	1 507 460	1 486 203	+21 257	1,4
ПП «Громадянська позиція»	203 515	489 523	-286 008	-58,4
Усього	13 053 354	15 745 278	-269	-17,1

Найбільша провладна партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність», попри поглинання організаційних активів ПП «УДАР Віталія Кличка» та ПП «Народний фронт», лише наблизилась до результату, отриманого на парламентських виборах (22 %). Гостра критика влади дала змогу досягти найкращого електорального зростання насамперед ПП «УКРОП» і ВО «Батьківщина», причому остання входить до провладної коаліції. Одночасно «конструктивна» критика влади ПП «Об'єднання «Самопоміч» під час цих виборчих перегонів спричинила радше зворотний результат. Порівняно з парламентськими виборами, вона втратила значну частину електорату, зокрема у своїх базових регіонах (на Заході й у столиці).

ПП «Опозиційний блок» покращила результат (з 9 до 12 %), хоча у боротьбу за колишнє електоральне поле Партії регіонів на цих виборах, на відміну від виборів до Верховної Ради України 2014 р., залучилися нові політичні проекти – ПП «Відродження» та ПП «Наш край», котрі отримали загальний результат у межах прохідних 5 %.

Суттєвий крок до повернення попередніх позицій зробила ВО «Свобода», отримавши депутатські мандати практично в усіх обласних радах Західного і Центрального регіонів. Порівняно з парламентськими виборами 2014 р. вона здобула на 18,7 % голосів більше.

Радикальна партія Олега Ляшка, незважаючи на жорстку опозиційну риторичку, не змогла покращити здобутки порівняно з минулим роком. Результат радикалів зафіксувався на показниках 2014 р. Виборча кампанія партії була невизрадною і ґрунтувалася на політичних гаслах, які розміщувалися на білбордах і нічого спільного з місцевими проблемами не мали. Водночас зауважимо, що у місцевих виборах не взяла

участі ПП «Правий сектор», яка могла би скорегувати результати одразу кількох політичних сил, зокрема ВО «Свободи», ПП «УКРОП», Радикальної партії Олега Ляшка.

Місцеві вибори, окрім згаданих проєктів (ПП «УКРОП», ПП «Відродження», ПП «Наш край»), імовірно, дали старт новим партійним проєктам, котрі братимуть участь у майбутніх парламентських виборах. Передусім маємо на увазі Аграрну партію України та Громадський рух «Народний контроль».

Намагання колишніх комуністів переформуватися, в умовах заборони діяльності КПУ, в новий проєкт під назвою ПП «Нова держава» не мали відчутних результатів навіть у регіонах, де позиції лівих завжди були сильними (окрім Миколаївської області). Це дає підстави очікувати виникнення найближчим часом нової політичної сили лівого спрямування, оскільки ця електоральна ніша залишається незаповненою [1].

Черговий раз низьку ефективність продемонструвала ПП «Громадянська позиція», яка потрапила лише до двох обласних рад Галичини. На особливу увагу заслуговує той факт, що на цих виборах регіональні еліти в окремих областях продемонстрували принципову самостійність, виставивши на виборчі перегони свої локальні політичні проєкти.

Малі партії необхідні політикуму з декількох причин. Вони потрібні: по-перше, кандидатам, котрі схиляються більше до опозиційних сил, однак відкрито не можуть цього зробити; по-друге, – тим, хто готовий працювати з владою, але політична кон'юнктура не дає змоги здійснити це неприховано, оскільки на їхній території провладна партія не популярна. І, по-третє, до послуг малих партій звертаються безпартійні мери міст, яким вигідніше брати участь у виборах під власним партійним брендом [12].

На відміну від 2010 р., коли платформою для проходження до обласних рад була провладна Партія регіонів, у 2015 р. місцеві еліти в багатьох областях створили гостру конкуренцію провладній партії – Блоку партії Петра Порошенка «Солідарність». Так, на Закарпатті лідером перегонів до обласної ради стала ПП «Єдиний центр» (В. Балага); ПП «Довіряй ділам» Г. Труханова посіла перше місце в Одесі й показала третій результат в області. На Хмельниччині на виборах до обласної ради перемогла ПП «За конкретні справи». У Черкаській області друге місце належить ПП «ВО «Черкашани», а на виборах Черкаської міської ради – перше місце Партії вільних демократів. У Чернівцях на виборах до міськради переможцем стала ПП «Рідне місто».

Отже, за результатами місцевих виборів в Україні 2015 р. перемогла ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність». Високі результати на виборах також показали політичні партії «Опозиційний блок» та ВО «Батьківщина».

Відтак проаналізуємо розташування партійно-політичних сил у Закарпатті напередодні виборів. На місцевих виборах 2010 р. головним протистоянням була боротьба за вплив у обласній, районних та місцевих радах між Партією регіонів та ПП «Єдиний центр». Винятком є місця компактного проживання угорців, котрі голосували за угорські партії. На виборах 2015 р. головне протистояння – це боротьба за вплив у радах між ПП «Єдиний центр» та ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність». Після збройної сутички у Мукачевому влітку 11 червня 2015 р. між ПП «Правий сектор» і оточенням народного депутата М. Ланя, Президент України оголосив, що на Закарпатті потрібно покінчити з кланами, які підпорядкували собі область. А вже 15 липня головою Закарпатської обласної адміністрації призначено Г. Москаля, на котрого і покладено це завдання. Разом з губернатором призначено нових очільників Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ в Закарпатській області.

Вибори до Закарпатської обласної та районних рад. Серед 15 політичних партій, внесених до бюлетеня для таємного голосування до обласної ради, виокремимо групи:

1. Фаворити місцевих виборів – ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність», ПП «Єдиний центр», ВО «Батьківщина», Демократична партія угорців України, «КМКС» Партія угорців України.

2. Партії-сателіти ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» – ПП «Відродження», ПП «Наш край», Аграрна партія України.

3. ПП «Опозиційний блок» як переформатована обласна організація Партії регіонів.

4. Загальнонаціональні відомі політичні партії, що мають (або мали) представництво в українському парламенті, - ПП «Об'єднання «Самопоміч», ВО «Свобода», Радикальна партія Олега Ляшка.

5. Нові й маловідомі для закарпатського соціуму партійні структури – ПП «Українське об'єднання патріотів – УКРОП», ПП «Зелена планета», ПП «Соціалісти», ПП «Спільна дія» і под. [6].

Розглядаючи результати виборів 2015 р. до обласної ради, варто порівняти їх із даними попереднього волевиявлення закарпатців у 2006 та 2010 рр. До обласної ради п'ятого скликання обрано представників від семи політичних сил: Блок «Наша Україна» – 30 депутатів (23 % голосів виборців); БЮТ – 25 депутатів (19,2 %); Партія регіонів – 15 (11,5 %); Народного Блоку Литвина – 7 (5,2 %); СПУ – 4 (3,1 %). Специфікою виборів на Закарпатті стало проходження в обласну раду двох угорських партій – «КМКС» Партія угорців України, яка отримала 3,3 % голосів виборців (5 депутатів), та Демократичної партії угорців України – 3,1 % (4 депутати) [8, с. 455–456].

Результати виборів до обласної ради у 2010 р. за партійними списками такі: ПП «Єдиний центр» – 24,3 %, Партія регіонів – 18,2, ВО «Батьківщина» – 8,6, ПП «Фронт змін» – 6,1, «КМКС» Партія угорців України – 3,8, ПП «Сильна Україна» – 3,1, ДПУУ – 3,0, ПП «НУ» – 2,6, ПП «УДАР Віталія Кличка» – 2,4, Народна партія – 1,5, ВО «Свобода» – 1,5, ПП «Зелені» - 1, 4, КПУ – 1,2, СПУ – 0,7, СДПУ (о) – 0,4. Разом із мажоритарниками політичні партії мають таку кількість мандатів у обласній раді: ПП «Єдиний центр» – 46 місць, Партія регіонів – 37, ВО «Батьківщина» – 8, ПП «Фронт змін» – 5, ДПУУ – 4, ПП «Сильна Україна» – 4, «КМКС» Партія угорців України – 3, СПУ – 1 [8, с. 456]. Порівняльний аналіз представництва політичних партій у обласній раді V, VI та VII скликання подано у таблиці 5.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз представництва політичних партій у Закарпатській обласній раді V, VI та VII скликання

Назва політичної сили	Обласна рада V скликання (2006 р., 90 депутатів)	Обласна рада VI скликання (2010 р., 108 депутатів)	Обласна рада VII скликання (2015 р., 64 депутати)
ПП «Єдиний центр»	–	46	19
ВО «Батьківщина»	25	–	–
ВО «Батьківщина»	–	8	7
Партія регіонів	15	37	–
НБ Литвина	7	–	–

«КМКС» Партія угорців України	5	3	8 (разом з ДПУУ)
ДПУУ	4	4	
СПУ	4	1	–
ВБ «Наша Україна»	30	–	–
ПП «Наша Україна»	–	–	–
ПП «Фронт змін»	–	5	–
ПП «Сильна Україна»	–	4	–
ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність»	–	–	15
ПП «Відродження»	–	–	11
ПП «Опозиційний блок»	–	–	4

Отже, п'ятивідсотковий виборчий бар'єр на виборах до Закарпатської обласної ради подолали 6 партій: ПП «Єдиний центр» (22,79 %), ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (18,05 %), ПП «Відродження» (12,84 %), «КМКС» Партія угорців України (9,44 %), ВО «Батьківщина» (8,58 %), ПП «Опозиційний блок» (5,38 %). Не змогли подолати п'ятивідсотковий бар'єр такі політичні сили: ПП «Об'єднання «Самопоміч» (3,93 %), ВО «Свобода» (3,29 %), Радикальна партія Олега Ляшка (4,62 %), ПП «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» (3,23 %), які по Україні загалом отримали хороші результати [6]. Як і на попередніх місцевих виборах, не отримала належну підтримку в області ВО «Свобода». Не змогла подолати виборчий поріг Радикальна партія Олега Ляшка. Це черговий раз підкреслює конформізм закарпатського виборця та відсутність радикальних настроїв у краї.

Отже, до обласної, районних та міських рад обласного підпорядкування обрано 679 депутатів (у 2010 р. 965 депутатів). Найбільше депутатських мандатів отримали наступні політичні сили: ПП «Єдиний центр» – 174 мандати (25,63 %, у 2010 р. – 40 %), ПП «Блок Петра Порошенка «Солідарність» – 122 (17,94 %), ПП «Відродження» – 106 (15,61 %, у 2010 р. – 0,8 %), ВО «Батьківщина» – 58 (8,54 %, у 2010 р. – 7,7%), «КМКС» Партія угорців України – 46 (6,77 %, у 2010 р. – 3,6 %), ПП «Опозиційний блок» – 37 (5,45 %), ДПУУ – 33 (4,86 %, у 2010 р. – 3,9 %), Радикальна партія Олега Ляшка – 22 (3,24 %), ПП «Об'єднання «Самопоміч» – 19 (2,8 %), ПП «Наш край» – 15 (2,21 %) [6].

Беручи до уваги міста обласного підпорядкування, зазначимо, що на нашу думку, різняться від результатів по Закарпаттю узагалі підсумки виборів у м. Ужгород і м. Хуст. До міських рад цих міст пройшли найбільше партій: до Ужгородської міської ради – 9, Хустської – 7. Причому перемогу на виборах до Хустської міської ради отримала ПП «Конкретних справ» – 16 мандатів з 34. Також до ради пройшла ВО «Свобода» та Українська народна партія.

Окремо зупинимось на електоральних процесах в угорській національній меншині. Зміна влади в Україні у лютому 2014 р. спричинила передусім зміни і в середовищі закарпатських угорців. Лідером «КМКС» Партії угорців України став В. Брензович (колишній очільник М. Ковач відкрито виступав за автономію угорської меншини), а ДПУУ – Л. Зубанич (колишній очільник І. Гайдош підтримував Партію регіонів і був учасником Антимайдану).

У Береговому 5 вересня 2015 р. відбулися конференції партійних організацій Демократичної партії угорців України та «КМКС» Партії угорців України, на яких затверджено підписану керівниками політичних сил Угоду про співпрацю на цьогорічних виборах до місцевих рад. Домовлено, що в Закарпатську обласну раду буде сформований один партійний список від КМКС, куди (50 на 50) увійдуть і представники іншої угорської партії – ДПУУ. В територіальні громади нижчого рівня – районні й міські, відбиратимуть осіб, найавторитетніших у регіоні.

Рішення про співпрацю на виборах, прийняте вперше за історію незалежної України, принесло позитивні результати. До обласної ради «КМКС» Партія угорців України отримала 9,44 % голосів виборців і 8 депутатських мандатів. Крім того «КМКС» Партія угорців України отримали депутатські мандати у таких радах: Берегівська районна – 12 мандатів; Виноградівська районна – 7; Мукачівська районна – 4; Ужгородська районна – 8; Чопська міська – 7; Хустська міська – 3; Ужгородська міська – 2; Мукачівська міська – 3. ДПУУ має кількість депутатів: Берегівська районна – 7; Виноградівська районна – 4; Чопська міська – 12 [6].

Низка аналітиків, журналістів, характеризуючи результати волевиявлення на Закарпатті, акцентували на такій специфіці регіону, як підкуп виборців. Причому йшлося про системний підкуп різними партійними структурами, що масово розпочався у 2010 р. Після завершення виборчої кампанії й оприлюднення результатів волевиявлення у 2010 р. С. Ратушняк озвучив текст звернення до Президента України, в якому йшлося про те, що на виборах у Закарпатті ПП «Єдиний центр» була застосована технологія купівлі голосів виборців. Це суттєво змінило результат волевиявлення громадян області. Відтак він просив анулювати результати виборів. Текст звернення підписали лідери політичних сил Ю. Бедь (Народна партія), О. Черепаня (НРУ), П. Федака (Українська партія), Є. Ясінський (УРП «Собор»), О. Сачко (КУН), П. Зуєв (УНП), Р. Натуркач (ПП «Сила і честь»), М. Байко (ПППУ), А. Синишин (ПП «Народна самооборона»), Ю. Келеман (ОУН) [3].

Досліджуючи місцеві вибори 2015 р. на Закарпатті, В. Приходько наголошує: якщо не припинити підкуп виборців, то в майбутньому вибори будуть перетворені на фарс, а голос виборця – на товар [10].

Отже, конфігурація партійної системи України за результатами місцевих виборів суттєво не змінилася. Вона і надалі залишається двоблоковою, котру утворюють не більше 12 політичних партій. Місцеві вибори стали успішними для нових партійних проектів, таких як ПП «Українське об'єднання патріотів – УКРОП», ПП «Відродження», ПП «Наш край», Аграрна партія України і Громадський рух «Народний контроль». Імовірно, всі вони братимуть участь у наступних парламентських виборах.

Список використаної літератури

1. Аналіз результатів місцевих виборів 2015: динаміка електоральних симпатій в регіонах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politcom.org.ua/?p=10637>
2. Закон України «Про місцеві вибори» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
3. Звернення до Президента з приводу фальсифікацій // РІО. – 2010. – 13 листоп.
4. Казанський Д. Повернення Змія Горинича. Як «регенерується» Партія регіонів / Д. Казанський // Тиждень. – 2015. – № 42. – 2–10 жовт. – С. 8–9.

5. Малко Р. Фейкові, брате, часи настали. Як розуміти величезне розмаїття партій на місцевих виборах / Р. Малко // Тиждень. – 2015. – № 42. – 23–29 жовт. – С. 18–20.
6. Місцеві вибори 2015 (Обрані депутатами.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/wvm2015/wm001.html>
7. Олексієнко О. Вибори немісцевого значення. Які виклики для країни несуть місцеві вибори / О. Олексієнко // Тиждень. – 2015. – № 42. – 23–29 жовт. – С. 22–25.
8. Остапець Ю. Місцеві вибори в Україні: партійна складова / Ю. Остапець // Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку. – К. : ІПіЕНД, 2012. – С. 446–461.
9. Партійна система України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити. Аналітична доповідь Центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2015. – № 6–7. – С. 2–60.
10. Приходько В. Блиск та нищість української буржуазії на тлі місцевих виборчих перегонів / В. Приходько // Срібна Земля. Фест. – 2015. – 13–19 листоп.
11. Результати місцевих виборів 2015. Висновки і прогноз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.Ua/pg/news/textynewseditor/read/63067/Rezultaty_miscevyh_vyboriv2015_Najbilshe_vtratyla_Samopomich_doda ly
12. Третьою не буде (Більшість регіональних партій, які пройшли до місцевих рад, підіграватимуть владі) // Тиждень. – 2010. – 12–18 листоп. – С. 18–20.

Стаття надійшла до редколегії 26.11.2015

Прийнята до друку 19.02.2016

**TO THE ISSUE OF INFLUENCE OF LOCAL ELECTIONS OF 2015 ON THE
 EVOLUTION OF PARTY SYSTEM OF UKRAINE AND STRUCTURING OF
 REGIONAL PARTY ENVIRONMENT (ON THE EXAMPLE OF
 TRANSCARPATIAN OBLAST)**

Yurii Ostapets, Renata Manailo-Prykhodko

*Uzhgorod National University, Faculty of Social Sciences,
 Department of Political Science and Public Administration
 Str. University, 14, 88000, Uzhgorod, Ukraine
 e-mail: pruhodkorenata@gmail.com*

The results and flow of local elections in the Transcarpatian oblast and Ukraine have been analyzed in the article on the basis of statistic data. The positive specifics and lacks of the normative part of elections holding have been characterized, as well as their influence on the evolution of the party system of Ukraine. The conclusions have been made on the prospects of party composition in Ukraine. The potential of new party brands has been assessed.

Key words: local elections, political parties, Transcarpathia, electoral potential voters, candidate, deputy campaign.